

Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясынын Машинатаануу, автоматика жана геомеханика институтунун жана Б. Н. Ельцин атындагы Кыргыз-Россия Славян университетинин алдындагы Д 05.23.686 диссертациялык кеңешинин эксперттик комиссиясынын мүчөсү, техника илимдеринин доктору, профессор Бакиров Калыс Бериковичтин 05.13.01 - тутумдук талдоо, башкаруу жана маалыматтарды иштеп чыгуу адистиги боюнча техника илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган Азимова Алимекан Алибаевнанын “ЖОЖдун билим берүүчүлүк процессинин натыйжалуулук мониторингинин маалыматтык тутумун иштеп чыгуу” деген темадагы диссертациясына

Эксперттик корутундусу

Изденүүчү Азимова Алимекан Алибаевнанын “ЖОЖдун билим берүүчүлүк процессинин натыйжалуулук мониторингинин маалыматтык тутумун иштеп чыгуу” деген темадагы диссертациялык ишин карап чыгып, эксперт төмөндөгүдөй жыйынтыкка келди:

1. Диссертациялык кеңешке диссертацияларды коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин дал келиши.

Изилдөө маалыматтык системаларды жана мониторингдөөнүн аспаптарын пайдалануу менен билим берүү уюмдарынын ишмердүүлүгүн бааоого сереп салуу менен жүргүзүлгөн. Азимова Алимекан Алибаевнанын сунушталган кандидаттык диссертациясы диссертациялык кеңештин профилине дал келет. Диссертациялык иштин маңызы жана жыйынтыктары 05.13.01 - тутумдук талдоо, башкаруу жана маалыматтарды иштеп чыгуу илимий адистигинин паспортуна толугу менен жооп берет (2, 4, 8).

2. Изилдөө иштин максаты. Мониторинг жүргүзүүдө маалымат системаларын колдонуу менен ЖОЖдун билим берүү процессинин натыйжалуулугун жогорулатуу.

Диссертациялык иште коюлган максатка жетүү үчүн төмөнкү милдеттер коюлган:

- ЖОЖдун билим берүү процессинин натыйжалуулугунун мониторинг системасынын учурдагы абалын жана өркүндөтүүнүн жолдорун талдоо;

- университеттердин билим берүү процессине мониторинг жүргүзүү үчүн методиканы иштеп чыгуу;

- ЖОЖдун билим берүү процессине мониторинг жүргүзүү үчүн анын жол-жоболорун ишке ашыруунун алгоритми менен бизнес-процесстерди түзүү;

- ЖОЖдун билим берүү процессине мониторинг жүргүзүү үчүн аларды баалоо критерийлерин жана көрсөткүчтөрүн талдоо жана иштеп чыгуу;

- билим берүү процессин мониторингдөөнүн маалыматтык системасынын моделин иштеп чыгуу;

- билим берүү процессине мониторинг жүргүзүү үчүн маалымат системасын моделдөө жана иш жүзүнө ашыруу.

Изилдөөнүн усулдарынын диссертациянын милдеттерине (заманбап аппараттарды колдонуу, адекваттуу статистикалык иштеп чыгуулардын болушу), ар бир милдети боюнча ылайык келиши.

Диссертациялык изилдөөдө автор изилдөөнүн теориялык аспектилерди изилдеп, эл аралык булактарды колдонуп, башка өлкөлөр менен салыштырмалуу анализ жүргүзгөн. Андан кийин аналитикалык усулду салыштырмалуу усулдарды иликтөөнүн негизги куралы катары колдонуп, маалымат берүү процессинин практикалык анализин берген.

Диссертациянын изилдөө объектиси, диссертациянын максаты жана милдеттерине дал келет. Изилдөө усулдары диссертациянын ар бир милдеттерине ылайык келтирилген.

Диссертациянын изилдөө объектиси - жогорку окуу жайларда мониторинг жүргүзүүнүн маалымат системаларын түзүү менен окуу процессин башкаруу. *Изилдөө милдети* университеттерге билим берүү процессин жогорулатуунун мониторинг системасын түзүүнүн теориялык, методикалык жана практикалык аспектилери, сапат мониторингинин усулдары жана алгоритмдери, изилдөө милдеттерине карата тутумдук талдоо усулдары, сактоо, талдоо жана мониторингдин маалыматтык системасынын моделин иштеп чыгуу. Илимий изилдөөдө жогоруда айтылган милдеттерге ылайык, статистикалык анализдин усулдары, эксперттик баалоо, системалык анализ, процессти башкаруу теориясы, математикалык статистика, графиктер теориясы, моделдөө жана программалоо колдонулган.

Диссертациянын темасынын актуалдуулугу: ЖОЖдун билим берүү ишмердүүлүгүнүн натыйжалуулугун, алардын ресурстук, социалдык, маалыматтык, статустук жана башка базаларынын жогорку деңгээлдеги тейлөөсүнөн билүүгө болот, ошондой эле керектөөчүлөрдүн, билим берүү кызматтарынын, рейтинг системаларынын ЖОЖдун кадыр-баркын таануусу жана университеттер өздөрүнүн миссиясына ылайык максаттарына жетүүсү натыйжалуулукту камсыз кылат. Билим берүү кызматтарын башкаруу, талдоо жана баалоо системасын түзүү процессинде усулдарды, алгоритмдерди жана маалыматтык камсыздоонун тийиштүү инструменттерин иштеп чыгуу талап кылынат.

Ошондуктан, ЖОЖдун билим берүү процессине маалыматтык системалардын негизинде мониторинг системасынын моделин иштеп чыгуу боюнча илимий изилдөөлөр актуалдуу болуп саналат.

3. Илимий натыйжалар. Диссертациялык иште билим берүү процессинин мониторинг системасын иштеп чыгуу жана ишке киргизүү, университеттин ишмердүүлүгүн баалоодо жана окуу процессинин натыйжалуулугун камсыз кылууда төмөнкүдөй жаны илимий жактан негизделген теориялык жана практикалык натыйжалар келтирилген:

- билим берүү процессин мониторингдөөнү ишке ашыруунун алгоритми аркылуу бизнес-процесстерди системалаштыруу менен өзгөчөлөнгөн, билим

берүү процессинин натыйжалуулугуна мониторинг жүргүзүү үчүн жаңы концепциясы иштелип чыккан;

- мониторингдин көрсөткүчтөрүнүн жана баалоо процедураларынын натыйжаларын чыгаруунун автоматташтырылган системасын түзүү менен аларды формат түрүндө концептуалдык чагылдырылышы менен өзгөчөлөнгөн ЖОЖдун билим берүүсүнө мониторинг жүргүзүүнүн методологиясы иштелип чыккан;

- изилдөөнүн предметтик чөйрөсүндө эл аралык стандарттарды системалык структуралык талдоону колдонуу менен айырмаланган ЖОЖдун билим берүү процессине мониторинг жүргүзүүнүн концептуалдык жана функционалдык моделдери иштелип чыккан;

- тиешелүү объекттердин аныкталган мүнөздөмөлөрү жана касиеттери менен өзгөчөлөнүп, билим берүү процессине аныкталган параметрлер аркылуу талдоону жана өлчөөнү ишке ашырууга мүмкүндүк берген ЖОЖдун билим берүү процесстерине мониторинг жүргүзүүнүн маалыматтык системасынын модели сунушталган.

Азимова Алимекан Алибаевнанын “ЖОЖдун билим берүүчүлүк процессинин натыйжалуулук мониторингинин маалыматтык тутумун иштеп чыгуу” деген темадагы диссертациясынын мазмуну маселелерди чечүүгө жооп берген, билимдин тиешелүү тармагы үчүн маанилүү жана окумуштуулук даражасын ыйгаруу тартиби жөнүндө жобонун 11-пунктундагы 1-пунктчасынын квалификациялык критерийлерине ылайык келген атайын даярдалган кол жазма түрүндө жеке илимий квалификациялык иш болуп саналат.

4. Алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү.

Диссертациялык иште изилдөөнүн натыйжалары түздөн-түз практикалык мааниге ээ жана жогорку окуу жайларда мониторинг жүргүзүүнү маалымат системасынын негизинде колдонулат.

5. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши:

Автореферат толугу менен диссертациянын мазмунуна, изилдөөнүн максатына жана милдеттерине дал келет. Авторефераттагы кыргыз, орус жана англис тилдердеги резюме бирдей көлөмдө берилген.

6. Айрым мүчүлүштүктөр: Эксперттин диссертациялык иш боюнча атайын коментарийлери жок, бирок диссертациялык иш менен таанышуу учурунда айрым тактай турган суроолор пайда болду:

1. Мониторинг жүргүзүү боюнча баалоо критерийлеринин жана көрсөткүчтөрүнүн салыштырмалуу салмактары толук талданбаган.

2. Иштелип чыккан мониторингдин маалыматтык системасынын моделинин салыштырма баалуулугу жетиштүү сүрөттөлбөгөн.

7. Сунуштамалар:

Диссертациялык иштин эксперти катары диссертациялык ишти кароо боюнча дайындоону сунуш кылам:

- **жетектөөчү мекеме катары** - И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин “Колдонмо информатика” кафедрасын сунуштаймын. Бул кафедрада 05.13.01 - тутумдук талдоо, башкаруу жана маалыматтарды иштеп чыгуу адистиги боюнча илимдин докторлору жана кандидаттары иштешет.

- **биринчи оппонент катары** – ф.-м.и.д., профессор, Казакстан Республикасынын Улуттук илимдер академиясынын академиги Калимолдаев Максат Нурадиловичти (05.13.18 - математикалык моделдер, сандык усулдар жана программалар комплекси) сунуштайм. Каралып жаткан диссертациялык иш боюнча жакын илимий макалалары бар:

1. Разработка системы мониторинга электрических подстанций на базе Ios и реализация проектов на FPGA / Калимолдаев, М. Н., Шермантаева Ж. // Международный журнал электроники и телекоммуникаций, 2023. С. 819-824.

2. Как искусственный интеллект меняет маркетинг / Милихат Р., Калимолдаев М.Н., Абдилдаева А.А., Отман М. // Проблемы информатики. 2022. № 4 (57). С. 84-106.

3. Оптимизация модуля информационной системы для решения прямой задачи гравиметрии с использованием генетического алгоритма / Назирова, А., Калимолдаев, М., Абдолдина, Ф., и Дубовенко, Ю. // Восточно-Европейский журнал передовых технологий , 2 (9 (116)), - С. 21–34.

- **экинчи оппонент катары** – И. Раззаков атындагы Кыргыз мамлекеттик техникалык университетинин Кыргыз-корей маалымат борборунун директору, т.и.к., Автоматтык башкаруу кафедрасынын профессору Акматбеков Рыспек Актаевичти (05.13.01 - тутумдук талдоо, башкаруу жана маалыматтарды иштеп чыгуу адистиги) сунуштайм. Каралып жаткан диссертациялык иш боюнча жакын илимий макалалары төмөнкүлөр:

1. Тестовые задачи для тестирования программного обеспечения параметрической оптимизации / Акматбеков Р.А., Сабырбекова Б.М., Конокбаева А.К. // В сборнике: Перспективы развития технологий обработки и оборудования в машиностроении. Сборник научных статей Всероссийской научно-технической конференции. Отв. редактор Е.В. Смоленцев. Воронеж, 2023. С. 54-61.

2. Оптимизация в задачах управления и планирования эксперимента / Акматбеков Р.А. // В сборнике: информационные технологии в управлении, автоматизации и мехатронике. сборник научных трудов 3-й Международной научно-технической конференции. Курск, 2021. С. 21-24.

3. Информационное обеспечение распределенной системы автоматизации / Акматбеков Р.А., Конокбаева А.К. // Проблемы автоматизации и управления. 2014. № 2 (27). С. 109-114.

4. Поддержка распределенных данных в системах автоматизированного управления учебным процессом вуза / Бабак В., Касымалиева А., Акматбеков Р. // Известия КГТУ. 2008. № 13. С. 333.

8. Сунуштар: Азимова Алимакан Алибаевнанын “ЖОЖдун билим берүүчүлүк процессинин натыйжалуулук мониторингинин маалыматтык тутумун иштеп чыгуу” деген темадагы диссертациялык иши 05.13.01 - тутумдук талдоо, башкаруу жана маалыматтарды иштеп чыгуу адистигинин паспортуна толук жооп берет. Илимий изилдөө жетиштүү көлөмдө берилген. Диссертациялык ишти диссертациялык кеңештин отурумунда талкуулоого сунуш беремин.

9. Корутунду: Каралып жаткан диссертациялык иш жогорку окуу жайлардын натыйжалуулугун баалоодо актуалдуу. Изилдөөнүн жыйынтыктары коюлган максаттарга жана милдеттерге толугу менен жооп берет, ал эми практикалык сунуштар илимий иштин манызын чагылдырган ар тараптуу жүргүзүлгөн эксперименттик изилдөөлөргө негизделген.

Баштапкы материалдарды текшерүүнүн жыйынтыгы көрсөткөндөй, изденүүчү диссертациянын темасы боюнча изилдөө иштерин өз алдынча жүргүзгөн. Сунушталган илимий материалдар ишенимдүү жана толугу менен изденүүчүнүн жеке аткаруусунда даярдалган.

10. Диссертациялык кеңештин эксперти сунуш кылынган документтерди карап чыгып, Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясынын Машинатаануу, автоматика жана геомеханика институтунун жана Б. Н. Ельцин атындагы Кыргыз-Россия Славян университетинин алдындагы Д 05.23.686 диссертациялык кеңешине 05.13.01 - тутумдук талдоо, башкаруу жана маалыматтарды иштеп чыгуу адистиги боюнча техника илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алуу үчүн жазылган Азимова Алимакан Алибаевнанын “ЖОЖдун билим берүүчүлүк процессинин натыйжалуулук мониторингинин маалыматтык тутумун иштеп чыгуу” деген темадагы диссертациялык ишин кабыл алууну сунуш кылат.

Д 05.23.686 диссертациялык кеңештин эксперти
техника илимдеринин доктору, профессор

К.Б. Бакиров

Эксперт К.Б. Бакировдун кол тамгасын тастыктайм:

Диссертациялык кеңештин окумуштуу катчысы,
физика-математика илимдеринин кандидаты,
улук илимий кызматкер

Г.К. Керимкулова

17.12.2024